

Un eseu monografic despre ...

Scriitorul născut la Galați din tată mehedințean și mamă moldoveancă și stabilit în 1919 cu arme și bagaje la Cluj, ajungând mare savant și profesor medicinist, dar și scriitor ardelean de marcă.

Pentru a marca cea de-a 120-cea aniversare a scriitorului, istoricul și criticul literar, Mircea Popa publică la Ed. Eikon, Cluj, 2008, **Victor Papilian - Eseau monografic**. Paginile respective sunt rodul unei munci făcută cu pasiune de-a lungul mai multor ani. Dl Mircea Popa e îngrijitorul și prefațatorul unor reeditări din opera lui Victor Papilian: *Lacrima. Nuvele fantastice, Amintiri din teatru II* (1988); *Decameronul românesc* (1998); *Scrieri religioase* (2007). Primele două capitole ale eseului (“Sub semnul lui Aesculap” și “Un sistem al artelor frumoase”) creionează în datele lui esențiale portretul omului de știință, a scriitorului și a animatorului de cultură. Cele două capitole demonstrează că Victor Papilian a fost unul din centrii de gravitație ai vieții științifice, literare și artistice din Clujul interbelic: “Victor Papilian este singurul dintre scriitorii români, care pe lângă o activitate literară apreciabilă, a rămas și om de știință, reușind să îmbine, ca nimeni altul, cele două domenii de creație[...]. Profesorul a rămas până în ultima clipă credincios profesiei și chemării sale de experimentator și savant, cheltuindu-și sporul de imaginație și talent în domeniul literar, cu vigoare, o forță și o chemare care-l impun în mod indubitabil ca pe unul dintre cei mai realizați scriitori ai epocii interbelice”. Victor Papilian e un model de muncă, moralitate și conștiință națională. Dintre contemporanii săi clujeni ca termen de comparație e de ales Lucian Blaga.

Urmează trei capitole dense despre opera literară: “Nuvelistul”, “Romancierul”, “Dramaturgul”. Respectivul pagini sunt axate pe două probleme: descrierea generală a operei și așezarea ei în parametrii estetici și de istorie literară care i se cuvin. Ordinea capitolelor indică ierarhia valorică propusă de cercetător. Prin cele trei capitole autorul eseului aduce la vedere bogăția și varietatea tematică și artistică a operei victorpopiliane. Chiar dacă romanul nu se ridică, după părerea criticului, la nivelul nuvelei (fantastice), totuși merita o mai mare atenție. În rîndurile despre “Chinuții nemuririi” și “Coana Truda” se insistă prea mult pe dimensiunea realistă neglijîndu-se cea religioasă. Neajunsul nu e înlăturat nici în capitolul “Scriitorul religios”. Dramaturgia scriitorului, ca valoare în sine, nu depășește media, dar e importantă în sens creativ, ca deschidere spre modernitate. Dl Mircea Popa pune în lumină caracterul experimentalist al dramaturgului, regizorului și conducătorului de teatru. În perioada interbelică dramaturgia noastră nu a cunoscut o asemenea deschidere spre modernitate decât din partea lui Camil Petrescu și Lucian Blaga. Prin comentariile sale Mircea Popa încearcă să îndrepte o nedreptate promovată și de o istorie ca aceea semnată de Mircea Ghiulescu, “*Istoria literaturii române. Dramaturgia*”, Ed. Academiei, 2007. Desigur că nu poți cere un studiu monografic într-o istorie ca cea amintită, dar să începi cele 2,5 pagini despre dramaturgul Victor Papilian, alăturat și lui A. de Herz, Minulescu, Emil Isac etc., cu titlul “Doctorul Victor Papilian și teatrul ca hobby” și cu următoarea frază “Doctorul clujean Victor Papilian este mai important ca autor al «Tratatului de anatomie descriptivă și topografică», încă invocat în mediile medicale, decât ca dramaturg”, nu e prea academic și nici în conformitate cu realitatea.

Publicistica lui Victor Papilian e ca și necunoscută. Mircea Popa îi consacră un capitol substanțial ca densitate ideatică pe unitate de cuvînt, un adevărat ghid pentru cei care se vor apleca asupra publicisticii scriitorului. Publicistica cultural-literară și politică dezvăluie înalta conștiință de român într-o vreme tulbure, dezvăluie figura unui patriot în sensul activ și creator, nu demagogic. Articolele social-politice ale scriitorului, din deceniul cinci al secolului XX sunt importante și pentru informațiile pe care le conțin, referitoare la cariera științifică și literară (comuniștii l-au încarcerat și l-au “pus pe liber”) și la climatul politic în care comuniștii cu ajutorul “eliberatorului roșu” au confiscat puterea.

Fără tăgadă, Victor Papilian e un scriitor religios. Sub acest aspect locul său e alături de Voiculescu, Arghezi, Crainic, dar nu este un gândirist. Religiosul care îi irigă opera are un ton și substanță care îi dau nota specifică, personalitate. Tocmai acest aspect îl pune în evidență, în liniile lui esențiale, capitolul “Scriitorul religios”.

În cele patru pagini ale capitolului final “Portret peste timp” autorul eseului face o rapidă trecere în revistă a receptării operei lui Victor Papilian formulând concluzia: opera lui Victor Papilian e bogată și variată, dar cu multe denivelări. Acest capitol se preta și la a semnala anumite influențe ale lui Victor Papilian asupra unor romancieri postbelici. Un singur exemplu. În recenziile și articolele despre romanele lui Nicolae Breban s-au invocat numele lui Nietzsche și Dostoievski, uitându-se totalmente numele romancierului nostru.

Nu cunosc monografia lui Titus Bălașa, dar consider că din tot ce s-a scris despre Victor Papilian eseul monografic al lui Mircea Popa este cel mai valoros. Statutul de eseu al textului nu a permis epuizarea și aprofundarea “mulțimii de teme și subiecte pe care” ți le oferă opera literară victorpapiliană. Presimt că dl Mircea Popa, cât de curînd [probabil în 2013], ne va oferi o monografie “Victor Papilian” în parametrii academici.

Mediaș, februarie, 2012

Ionel Popa